

Latvijas Republikas tiesībsargs

Tiesības ceļot gaisa transportā ar servisa suņiem

2023

Satura rādītājs

Ievads.....	3
1. Atbalsta suņu veidi.....	6
2. Normatīvais regulējums un tiesības lidot ar servisa suņiem	14
2.1. Atzīts servisa suns.....	16
2.2. Lidsabiedrības darbinieku apmācības par personu ar invaliditāti tiesībām	19
3. Tiesību aizsardzības mehānisms	22
4. Sankcijas	24
Kopsavilkums	26
Rekomendācijas.....	26
Pielikums Nr.1 Intervija ar servisa suņu biedrību “Teodors”	27
Pielikums Nr.2 Intervija ar VAS “Civilās aviācijas aģentūra”	28

Ievads

2023. gada jūnijā Latvijas informatīvajā telpā plaši izskanēja gadījums, kurā pasažierei ar kustību traucējumiem tika liegts ceļot lidmašīnā ar servisa suni.

Situācijas izklāsts: pasažiere ar kustību traucējumiem bija iegādājusies aviobiļeti ceļojumam ar AS "AirBaltic Cooperation" (turpmāk – AirBaltic), savlaicīgi informējot par nepieciešamību ceļot ar servisa suni. Ceļojuma dienā pasažierei tika liegta iespēja ceļot kopā ar servisa suni, jo pakalpojumu nenodrošināja AirBaltic, bet gan CarpatAir (Rumānijas gaisa pārvadātājs), kura pasažieru pārvadāšanas politika atšķiras no AirBaltic attiecībā uz servisa suņiem. Konkrētajā gadījumā pasažiere ar invaliditāti varēja lidot, bet servisa – suns nē.

Dažas dienas pēc notikušā tiesībsargs saņēma informāciju no citas personas (Latvijas Republikas valstspiederīgās), ka viņai 2023. gada pavasarī vispār tika liegts AirBaltic pakalpojums, jo personai bija servisa suns, kas bija reģistrēts ārpus Eiropas Savienības (turpmāk – ES). Persona vēlējusies ceļot ar servisa suni no citas ES dalībvalsts lidostas uz lidostu "Rīga." Personai nebija redzes vai kustību traucējumi, bet invaliditātes dēļ servisa suns bija nepieciešams. Šajā gadījumā viņa bija sazinājusies ar AirBaltic, un pēc AirBaltic atteikuma iegādājusies biļeti lidojumam uz Rīgu pie cita gaisa pārvadātāja, kurš neliedza lidojumu servisa sunim.

Nevienā no gadījumiem tiesībsargs nesaņēma iesniegumu ar aicinājumu rast risinājumu nekavējoties, lai servisa suns varētu ceļot. Otrajā gadījumā bija norāde uz nepieciešamību izvērtēt sistēmu kopumā, lai turpmāk nerastos ceļošanas ierobežojumi.

Tiesībsargs, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11. panta otro punktu, uzsāka sistēmas analīzi par cilvēku ar invaliditāti tiesībām lidot kopā ar servisa suni. Sistēmas analīzes ietvaros tiesībsargs ieguva informāciju no valsts aģentūras "Civilās aviācijas aģentūra" (turpmāk – Aģentūra), kas atbild par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr.1107/2006 (2006.gada 5.jūlijs) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu (turpmāk - Regula) īstenošanu Latvijā, AirBaltic, VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" (turpmāk – Lidosta), Lauksaimniecības datu centra, servisa suņu biedrības "Teodors" (turpmāk – biedrība). AirBaltic, Lidosta un Lauksaimniecības datu centrs sniedza informāciju rakstiski. Informācija no biedrības tika iegūta intervijā, kas notika 2023. gada 25. jūlijā, (intervijas jautājumi pievienoti pielikumā Nr. 1). Aģentūra sniedza informāciju gan rakstiski, gan intervijas formā. Intervija ar Aģentūru notika 2023. gada 25. augustā (intervijas jautājumi pievienoti pielikumā Nr. 2).

Papildus iepriekš norādītajām situācijām Aģentūra informēja, ka 2022. gadā AirBaltic mēģināja liegt pakalpojumu sunim pavadonim, pamatojot to ar nepārbaudāmas izcelsmes apliecinājumu par suņa pavadona apmācību. Savukārt, biedrība norādīja, ka dažādiem gaisa pārvadātājiem ir dažādi nosacījumi attiecībā uz servisa suņu pārvadāšanu. Turklāt bieži vien atļauja/liegums lidot ar servisa suni ir atkarīgs no

konkrētā gaisa pārvadātāja darbinieka izpratnes par servisa suņa nepieciešamību, kā arī servisa suņu veidiem.

Līdz ar to var secināt, ka nepastāv vienota izpratne par:

- a) suņu veidiem, kas palīdz personām ar invaliditāti;
- b) dažādiem servisa suņu sertifikāciju apliecinājošiem dokumentiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu tiesības lidot personām ar invaliditāti kopā ar servisa suņiem, atbilstoši Regulai tiktāl, ciktāl tas skar Latvijas Republikas atbildību.

Sistēmas analīzes robežas – tiesības ceļot ar gaisa transportu, neiekļaujot citus pārvietošanās veidus (piemēram, vilciens, autobuss), kā arī šo tiesību realizācija tikai attiecībā uz suņiem, kas sniedz palīdzību personai ar invaliditāti, neiekļaujot citus atbalsta veidus, ko ir nepieciešams nodrošināt personām ar invaliditāti, pārvietojoties ar gaisa transportlīdzekli. Minētais tiek izvēlēts, lai varētu pēc iespējas detalizētāk izprast konkrētu palīdzības veidu personām ar invaliditāti, pārvietojoties ar gaisa transportu.

Regulu kopumā var iedalīt šādās jomās:

- a) pakalpojuma atteikuma ierobežošana invaliditātes dēļ;
- b) gaisa pārvadātāju, lidostu un citu iesaistīto pušu informēšana par atbalsta nepieciešamību;
- c) atbalsta sniegšana;
- d) gaisa pārvadātāju, lidostu darbinieku apmācības;
- e) kompensācija par pazaudētiem un bojātiem tehniskajiem palīgīdzekļiem;
- f) sūdzību procedūra par Regulas pārkāpumiem;
- g) sankcijas.

Nemot vērā, ka iepriekš norādītās problēmsituācijas vairāk skar atbildīgo institūciju/uzņēmumu informēšanu par iespējamiem Regulas pārkāpumiem un attiecīgi sankcijām, tad šajā dokumentā uzsvars tiek likts uz sūdzību procedūru un sankciju izpēti. Vienlaikus ir jānorāda, ka apmācīti darbinieki ir galvenais priekšnosacījums kvalitatīva pakalpojuma sniegšanā. Tādējādi šajā dokumentā tiek vērtēts arī tas, vai un kā tiek nodrošinātas atbildīgo darbinieku apmācības par personu ar invaliditāti vajadzībām, ceļojot ar gaisa transportu. Pārējās Regulas jomas šajā dokumentā netiek aplūkotas, jo tās netiek skartas problēmsituāciju kontekstā.

Sistēmas analīzē uzsvars tiek likts uz AirBaltic kā nacionālas lidsabiedrības praksi, atsevišķos gadījumos kā piemērus pieminot arī citus gaisa pārvadātājus.

Tādējādi sistēmas analīzē tiek pētīts:

1. Suņu veidi, kas sniedz palīdzību personām ar invaliditāti.

2. Normatīvais regulējums, kas attiecas uz tiesībām lidot kopā ar suni, kas palīdz personām ar invaliditāti, tai skaitā par suņu sertifikāciju un iesaistīto uzņēmumu darbinieku apmācībām par personu ar invaliditāti vajadzībām.

3. Sūdzību procedūra, ja tiek pārkāptas personas ar invaliditāti tiesības lidot kopā suni, kas sniedz palīdzību personai ar invaliditāti.

4. Sankciju apmērs Regulā un Latvijas normatīvajā regulējumā.

Terminoloģija – saskaņā ar ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – ANO Konvencija) 1. pantu¹ par personām ar invaliditāti tiek uzskatītas personas, kurām ir ilgstoši fiziski, garīgi, intelektuāli vai maņu traucējumi, kas mijiedarbībā ar dažādiem šķēršļiem var apgrūtināt to pilnvērtīgu un efektīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem. Tādejādi ANO Konvencijas aizsardzība attiecas gan uz personām, kurām ir invaliditāti apliecināošs oficiāls statuss, gan uz personām, kurām šāds statuss nav, bet ir traucējumi, kuri var apgrūtināt iekļaušanos sabiedrības dzīvē. Papildus Regulas ietvars attiecas uz personām, kurām ir pastāvīgi vai īslaicīgi traucējumi.² Līdz ar to šajā sistēmas analīzē termins personas ar invaliditāti tiek lietots atbilstoši ANO Konvencijai un Regulai, ietverot personas gan ar, gan bez valsts apstiprināta invaliditātes statusa, gan personas ar pastāvīgiem un pagaidu traucējumiem.

Sistēmas analīzes avoti - nacionālais un starptautiskais normatīvais regulējums, prakse, kā arī dažādi avoti, kas detalizētāk analīzē dzīvnieku, kuri sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, veidus un tiesības lidot.

¹ [ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieņemta 13.12.2006., stājās spēkā Latvijas Republikā 31.03.2010., Latvijas Republika pievienojās 01.03.2010., 1.pants.](#)

² European Commission. Commission staff working document. Interpretative Guidelines on the application of Regulation (EC) No 1107/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 concerning the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when travelling by air. 11.06.2012. Brussels.

1. Atbalsta suņu veidi

ANO Konvencija stājās spēkā Latvijas Republikā 2010.gadā.³ ANO Konvencija tieši nenosauc nevienu dzīvnieku veidu, kas varētu sniegt palīdzību cilvēkiem ar invaliditāti, tomēr tās 9.pants Pieejamība un 20.pants Individuāla pārvietošanās noteic pienākumu valstij nodrošināt cilvēkiem ar invaliditāti dažādu palīgu veidus, kas atvieglotu pieejamību [...] un ļautu brīvi pārvietoties.⁴ ANO Personu ar invaliditāti tiesību komiteja ir norādījusi, ka valsts pienākums, nodrošinot palīgus, ir ņemt vērā cilvēku ar invaliditāti vajadzību daudzveidību, tādējādi, lai nodrošinātu pieejamību, atsevišķos gadījumos palīdzību var sniegt dzīvnieki.⁵

Dzīvnieku aizsardzības likuma 1.pants paredz vairākus dzīvnieku veidus kā mājas dzīvnieks, sporta un darba dzīvnieks. Ja mājas dzīvnieks tiek definēts kā dzīvnieks, ko cilvēks tur savam priekam, tad sporta un darba dzīvnieks tiek definēts kā dzīvnieks, kurš ir apguvis specifiskas iemaņas un veic cilvēka noteiktu darbību.⁶

Lai suns kļūtu par suni, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, tas tiek īpaši apmācīts, un attiecīgi vēlāk tam ir jāveic cilvēka noteiktas darbības. Līdz ar to šādi suņi tiek ieskaitīti darba dzīvnieku kategorijā.

Jānorāda, ka dažādās valstīs suņus, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, sauc dažādi atkarībā no to darbības veida.⁷ Biedrība terminu “servisa suns” izmanto kā vispārēju terminu, lai apzīmētu tos suņus, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti.⁸ Vienlaikus ir jānorāda, ka ne visi suņi, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, ir servisa suņi.

Saskaņā ar Starptautisko servisa suņu organizācijas definīciju “servisa suns” ir vispārējs termins, kas iekļauj suni pavadoni, signālsuni, suni asistentu, kurš ir īpaši apmācīts veikt trīs vai vairāk uzdevumus, lai mazinātu indivīda invaliditātes sekas. Suni, kas ir domāts aizsardzībai, personiskai aizsardzībai vai komfortam, nekvalificē kā servisa suni. Uz servisa suņiem attiecas daudzi normatīvie akti, kas atļauj tiem pieeju publiskai videi, kad tie strādā personu ar invaliditāti uzdevumā.”⁹ Papildus minētajai definīcijai biedrība norādīja, ka servisa suns tiek gatavots konkrēta cilvēka vajadzībām, tas strādā kopā ar konkrētu cilvēku, un servisa suns ir nepieciešamība, nevis izvēle. Tāpat tam tiek nodrošināta īpašā apmācība nekā citiem suņu veidiem, kas sniedz atbalstu personai ar invaliditāti. Tātad servisa suņus definē šādas pazīmes:

³ [ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pievienošanās 01.03.2010., stājas spēkā Latvijas Republikā 31.03.2010.](#)

⁴ [ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. 9.pants, 20.pants. Pievienošanās 01.03.2010., stājas spēkā 31.03.2010.](#)

⁵ [United Nations. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. 22 May 2014. General comment No.2 \(2014\) Article 9: Accessibility.](#)

⁶ [Dzīvnieku aizsardzības likums. 1.pants. Pienemts 09.12.1999., stājas spēkā 01.01.2000.](#)

⁷ [Servisa suns – acis un rokas cilvēkam ar īpašām vajadzībām. I.Helmane. 2020.gada 1.jūnijs.](#)

⁸ [Servisa suns – acis un rokas cilvēkam ar īpašām vajadzībām. I.Helmane. 2020.gada 1.jūnijs.](#)

⁹ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

- a) īpaši apmācīts, sertificēts;
- b) tiek gatavots darbam ar konkrētu cilvēku atbilstoši konkrētām vajadzībām;
- c) strādā ar konkrētu cilvēku (bez trešo personu/ profesionāļu iesaistes);
- d) nepieciešamība, nevis izvēle;
- e) tiesības pavadīt personu ar invaliditāti dažādās publiskās vidēs, kas citiem suņiem var būt liegtas.

Vienlaikus ir jānorāda, ka atšķiras dažādu valstu normatīvais regulējums par to, kuri suņi ir iekļaujami servisa suņu kategorijā. Līdz ar to turpmāk tekstā tiks sniegta informācija par dažādiem suņu veidiem, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, norādot, kuri suņi ir iekļaujami servisa suņu kategorijā, kā arī, kuri no tiem pašlaik ir Latvijā.

Latvijas Republikā Dzīvnieku aizsardzības likums detalizētāk nepiemin servisa suņus vai citu suņu veidus, kas var sniegt atbalstu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Tomēr Latvijas normatīvajā regulējumā ir paredzēti trīs suņu veidi, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti un attiecīgi tiek reģistrēti:

- a) suns pavadonis – cilvēkiem ar redzes ierobežojumiem;
- b) suns asistents – cilvēkiem ar kustību, dzirdes vai garīga rakstura ierobežojumiem;
- c) suns terapeits – tiek izmantots to cilvēku terapijā, kuri cieš no funkcionāliem vai garīgiem traucējumiem.¹⁰

Lauksaimniecības datu centra datu bāzē uz 2023.gada 1.jūliju ir reģistrēti 235 488 suņi. No kopējā suņu skaita:

- a) 27 suņi ar apmācības veidu – pavadonis (3 miruši);
- b) seši suņi ar apmācības veidu – asistents (1 miris);
- c) 101 suns ar apmācības veidu - terapeits (21 miris). Aktīvs statuss – suns terapeits ir 27 suņiem. Suņa terapeita statuss “aktīvs” ir atkarīgs no derīguma termiņa, kas norādīts sertifikātā, ko izdevusi juridiska vai fiziska persona, kas veic suņa apmācību. Lauksaimniecības datu centra izdotajās apliecībās ir norādīts apliecības derīguma termiņš, ja apmācības veids ir suns terapeits.

Suns asistents un suns pavadonis tiek uzskatīti par servisa suņiem, savukārt suns terapeits netiek ieskaitīts servisa suņu kategorijā. Suns terapeits ir domāts, lai motivētu cilvēku kustēties, tomēr atšķirībā no suņa asistenta un suņa pavadoņa, suns terapeits darbojas kopā ar ārstu. Suns terapeits iet uz slimnīcām, pansionātiem, lai dotu cilvēkiem pozitīvas emocijas. Suns terapeits sadarbojas ar vairākiem cilvēkiem, nevis

¹⁰ [Ministru kabineta 2005.gada 20.decembra noteikumu Nr.959 “Labturības prasības sporta, darba un atrakciju dzīvnieku turēšanai, apmācībai un izmantošanai sacensībās, darbā vai atrakcijās.” 9.1.1.apakšpunkts.](#)

tiek sagatavots konkrētam cilvēkam. Suns terapeits ir personas izvēle, nevis nepieciešamība.¹¹

Papildus biedrība¹² norāda, ka pastāv arī tāds suņa veids kā signālsuns, kas tiek sagatavots personu ar dzirdes traucējumiem vajadzībām, tomēr Latvijā tādu suņu vēl nav. Minētais suns ir uzskatāms par servisa suni.

Līdzīgs suņa veids ir atbalsta suns cilvēkiem ar autiskā spektra traucējumiem. Arī šie suņi tie ieskaitīti servisa suņu kategorijā.¹³ Jānorāda, ka personai ar autiskā spektra traucējumiem atbalstu var sniegt dažādi suņi, atkarībā no nepieciešamības, t.i., suns kompanjons, kas ir apmācīts, bet vairāk darbojas kā socializēšanās funkciju veicinātājs un nav uzskatāms par servisa suni; atbalsta suns, kas atbilstoši ir vairāk trenēts un tiek uzskatīts par servisa suni, un suns terapeits, kas ir apmācīts un tiek izmantots atbilstošas terapijas ietvaros, attiecīgi šis suns nav servisa suns.¹⁴

Tāpat ir suņi, kas ir apmācīti, lai brīdinātu personu, ja tuvojas slimības saasinājums. Angļu valodā šo suņu apzīmēšanai tiek izmantots termins "alert service dog."¹⁵ Oficiāla tulkojuma latviešu valodā šim terminam nav. Šī dokumenta ietvaros minētie suņi tiks apzīmēti ar terminu "brīdinātājsuns." Tam ir līdzīgi veidi kā "seizure alert service dog" (response service dog) un "diabetic alert service dogs."¹⁶ Arī šiem terminiem oficiāla tulkojuma latviešu valodā nav. Tomēr kā izriet no nosaukuma pirmais suņu veids ir apmācīts, lai brīdinātu personu, ja tuvojas lēkme, savukārt otrs suņa veids brīdina par saasinājumu diabēta gadījumā. Pašlaik Latvijā tiek gatavots viens diabēta brīdinātājsuns, bet minētais suns tiks nodots personai citā valstī.¹⁷ Šis atbalsta suņu veids tiek uzskatīts par servisa suņiem.¹⁸

Kā vēl viens suņa veids ir minams alerģijas brīdinātājsuns (allergy detection dog), kas atbilstoši nosaukumam tiek trenēts atrast vidē konkrētu alerģiju izraisošu aromātu.¹⁹ Šie suņi ir servisa suņi, un tiek trenēti konkrēta cilvēkam vajadzībām.

Vēl viens suņa veids ir psihiatriskā atbalsta suns, kas tiek iekļauts servisa suņu kategorijā un sniedz atbalstu cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, īpaši brīdinot par slimības saasinājumu.²⁰ Latvijā šādu suņu nav.

Tiesu namu suns ir speciāli apmācīts, lai darbotos ar dažādiem cilvēkiem tādās vietās kā tiesa un bērnu tiesību aizsardzības institūcija. Šie suņi darbojas kopā ar cilvēkiem, kas pārzina tiesu procesus vai/ un izmeklēšanas procesus. Suņi tiek izmantoti, lai nomierinātu cilvēkus, kuriem tas konkrētajā brīdī ir nepieciešams, ja tos ir satraukusi

¹¹ Intervija ar servisa suņu biedrību "Teodors" 2023.gada 25.jūlijā.

¹² Intervija ar servisa suņu biedrību "Teodors" 2023.gada 25.jūlijā.

¹³ [Autism speaks. How to decide between autism service dogs or therapy dogs.](#)

¹⁴ [Autism speaks. How to decide between autism service dogs or therapy dogs.](#)

¹⁵ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

¹⁶ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

¹⁷ Intervija ar servisa suņu biedrību "Teodors" 2023.gada 25.jūlijā.

¹⁸ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

¹⁹ [Allergy detection service dogs.](#)

²⁰ [UMass Chan Medical school. Transitions to Adulthood Center for Research.](#)

izmeklēšana vai tiesas process. Suņi var iekļūt šajās institūcijās tikai atbilstoši nacionālajam regulējumam.²¹

Tāpat tiek sagatavoti arī institūciju suņi, kas tiek īpaši apmācīti, lai darbotos ilgstošas aprūpes institūcijās vai slimnīcās kopā ar brīvprātīgo vai profesionālu terapeitu.²²

Pastāv arī emocionālā atbalsta suņi, kas līdzīgi kā suņi terapeiti ir apmācīti, bet atšķirībā no suņiem terapeitiem emocionālā atbalsta suņi tieši pieder cilvēkam. Attiecībā uz šo veidu ir jāmin, ka ne tikai suņi tiek izmantoti, lai atbalstītu cilvēku. Emocionālā atbalsta sniedzēji var būt arī citi dzīvnieki, piemēram, kaķi, zaķi, žurkas, peles utt. Minētie atbalsta dzīvnieki ir vairāk izplatīti Amerikas Savienotajās valstīs.²³ Šie dzīvnieki nesaņem tādu pašu apmācību kā servisa dzīvnieki, līdz ar to atkarībā no valsts, to pienākumi un tiesības atrasties publiskā vidē var atšķirties.²⁴ Emocionālā atbalsta dzīvnieki nav uzskatāmi par servisa dzīvniekiem, bet tie nav arī mājas dzīvnieki, jo sniedz terapeitisku atbalstu cilvēkam ar psihiska rakstura traucējumiem.²⁵

Tātad dzīvniekus, kas sniedz atbalstu cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, var iedalīt:

- a) suņi;
- b) citi dzīvnieki.

²¹ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

²² [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

²³ Intervija ar servisa suņu biedrību "Teodors" 2023.gada 25.jūlijā.

²⁴ [Assistance Dogs international. ADI terms & Definitions.](#)

²⁵ [UMass Chan Medical school. Transitions to Adulthood Center for Research.](#)

Savukārt dzīvnieku veidus, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, var iedalīt šādi.

Servisa suns

- Suns pavadonis (redze)
- Suns asistents (kustību un citi ierobežojumi)
- Signālsuns (dzirde)
- Atbalsta suns personai ar autiskā spektra traucējumiem
- Brīdinātājsuns
 - Lēkmju brīdinātājsuns
 - Diabēta brīdinātājsuns
 - Alerģijas brīdinātājsuns
 - Psihiatriskā atbalsta suns (Post traumatiskais sindroms)

Atbalsts individuālai personai

- Emocionālā atbalsta suns/dzīvnieks

Atbalsts vairākām personām

- Suns - terapeits
 - Institūciju suns
 - Tiesu namu suns

Atkārtoti ir jāuzsver, ka ne visās valstīs ir visi šo atbalsta suņu veidi. Ne visās valstīs šie suņu veidi tiek saukti vienādi, turklāt var būt situācijas kā piemēram, Vācijā kā federatīvā valstī, kur atbalsta suņu veidu terminoloģija ir atšķirīga starp dažādiem reģioniem, un vienam un tam pašam sunim var būt dažādi statusi pat vienas valsts ietvaros.²⁶ Latvijā pašlaik ir divi servisa suņu veidi un viens atbalsta suņa veids, kas paredzēts vairākām personām.

Nemot vērā, ka Latvija ir dažādu starptautisku dokumentu, līgumu un konvenciju dalībvalsts, kas pamatā ir izstrādāti angļu valodā, ir svarīga arī angļu valodā lietotā terminoloģija servisa suņu un to veidu apzīmēšanai. Angļu valodā tiek izmantoti tādi termini kā “guide dog”, “assistance dog” un “service dog”, apzīmējot suņus, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti. Termins “guide dog” tiek definēts kā suns, kas tiek speciāli apmācīts dzīvošanai un atbalsta sniegšanai personai ar redzes traucējumiem

²⁶ Intervija ar servisa suņu biedrību “Teodors” 2023.gada 25.jūlijā.

lai persona varētu droši pārvietoties.²⁷ Termins “guide dog” latviešu valodā tiek tulkots kā “suns pavadonis”.²⁸ Abu pārējo terminu skaidrojums Valsts valodas centra terminoloģijas datu bāzē nav.²⁹ Angļu valodā termins “service dog” tiek skaidrots kā suns, kas strādā ar personām ar invaliditāti, kuriem nav redzes vai dzirdes traucējumi. Minētie suņi veic dažādus uzdevumus.³⁰ Līdz ar to šis suns atbilstu latviešu valodas terminam “suns asistents.” Šāds tulkojums ir apstiprināts arī ES terminoloģijas datu bāzē.³¹ Termins “assistance dog” tiek skaidrots kā vispārīgs apzīmējums sunim pavadonim, signālsunim vai sunim asistentam, kas īpaši apmācīts veikt trīs vai vairākus uzdevumus, lai mazinātu indivīda invaliditātes sekas.³² Līdz ar to latviešu valodā minētais termins atbilst terminam “servisa suns.” Šāds tulkojums ir apstiprināts arī ES terminoloģijas datu bāzē.³³ Tādējādi šos aspektus būtu nepieciešams ņemt vērā tulkojot dažādus materiālus par servisa suņiem.

Ņemot vērā gaisa transporta regulējošos dokumentos ietverto terminoloģiju ir nepieciešams vērst uzmanību uz sekojošo. Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas³⁴ “Vadlīnijās par gaisa transporta pieejamību personām ar invaliditāti” (turpmāk – Vadlīnijas) tiek lietots termins “servisa dzīvnieks” (service animal). Tas ietver dzīvniekus, parasti suņus vai citus dzīvniekus, kas saskaņā ar nacionālo normatīvo regulējumu pavada personas ar invaliditāti ar mērķi sniegt tiem fizisku un/ vai emocionālu atbalstu, vienlaikus šo dzīvnieku uzraudzību nodrošina persona ar invaliditāti, pārliecinoties, ka dzīvnieka atrašanās lidmašīnas salonā nerada lidošanas un higiēnas riskus.³⁵

Pašas Vadlīnijas nedefinē terminu “servisa dzīvnieks”, atstājot to nacionālo valsts kompetencē, kas attiecīgi var novest pie situācijas, ka viens un tas pats dzīvnieks vienā valstī tiek uzskatīts par servisa dzīvnieku, savukārt citā valstī netiek, tādējādi radot šķēršļus, lai lidotu. Tāpat Vadlīnijas detalizētāk nenorāda dažādu servisa dzīvnieku veidus, tomēr no Vadlīnijās pieejamā skaidrojuma var secināt, ka minētais termins ir attiecināms gan uz suņiem, gan citiem dzīvniekiem.

Eiropas Civilās aviācijas konferences³⁶ dokumentā Nr.30 (turpmāk – Dokuments Nr.30) ir norādīts, ka servisa dzīvnieks ir atzīts servisa suns (recognised assistance dog), kas ir šaurāka definīcija nekā Vadlīnijās.³⁷ Tātad Dokuments Nr.30 ietver noteikumus, kas attiecas tikai uz suņiem, izslēdzot cita veida dzīvniekus, kas var sniegt atbalstu

²⁷ [Guide dog.](#)

²⁸ [Valsts valodas centrs. Guide dog.](#)

²⁹ [Valsts valodas centrs. Assistance dog, service dog.](#)

³⁰ [Assistance dogs international. ADI Terms & Definitions.](#)

³¹ [European Union terminology.](#)

³² [Assistance dogs international. ADI Terms & Definitions.](#)

³³ [European Union terminology.](#)

³⁴ [Apvienoto Nāciju organizācijas aģentūra.](#)

³⁵ [Manual on Access to Air Transport by Persons with disabilities. International Civil Aviation Organization. Doc 9984. First edition 2013.](#)

³⁶ [Eiropas starpvaldību organizācija. Dibināta 1955.gadā.](#)

³⁷ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

personām ar invaliditāti. Izņēmums var būt lidojumi saistībā ar ASV, kur arī citi dzīvnieki, piemēram, kaķi un mērkaķi var būt servisa dzīvnieki.³⁸ Dokumentā Nr.30 ir norādīts, ka personas ar dzirdes traucējumiem mēdz izmantot servisa dzīvniekus, tāpat tiek pieminēti suņi pavadoni saistībā ar personām ar redzes traucējumiem.³⁹ Īpaši dokumentā ir uzsvērts, ka servisa dzīvnieki palīdz personām ar redzes, dzirdes un kustību traucējumiem.⁴⁰ Visiem šiem traucējuma veidiem tiek lietots viens termins “servisa dzīvnieks”, neizdalot dažādus suņu veidus, kas var sniegt atbalstu personām ar dažāda veida invaliditāti.

Dokuments Nr.30 nedefinē terminu “servisa dzīvnieks”, uzliekot par pienākumu lidsabiedrībām izveidot vadlīnijas, kurās ir sniegta informācija par to, kas tiek uzskatīts par “servisa dzīvnieku.”⁴¹ Tādējādi var veidoties līdzīga situācija kā Vadlīniju gadījumā, kad viens un tas pats dzīvnieks dažādās valstīs var tik definēts dažādi, kas var apgrūtināt ceļošanu ar gaisa transportu.

Regulas latviešu valodas versijā tiek izmantots termins “atzīts suns pavadonis.”⁴² Šajā ziņā ir jāņem vērā divi aspekti. Pirmkārt, termins detalizētāk netiek paskaidrots, kā arī netiek nosaukti potenciālie suņu veidi. Skaidrojošajās vadlīnijās par Regulu ir norādīts uz diviem terminiem “guide dog” un “assistance dog,”⁴³ vēršot uzmanību uz dažādiem suņu veidiem. Tomēr ir jānorāda, ka Regula piemin tikai suņus, nevis cita veida atbalsta dzīvniekus.

Otrkārt, Regulas latviešu valodas versijā tiek lietots termins “atzīts suns pavadonis,” savukārt angļu valodas versijā tiek lietots termins “recognized assistance dog.”⁴⁴ Pamatojoties uz iepriekš norādīto, termins “assistance dog” latviešu valodā būtu tulkojams kā “servisa suns”, nevis “suns pavadonis.” Termins “servisa suns” ir plašāks, kas apzīmē visus apmācītos un sertificētos suņus, kas sniedz atbalstu personām ar invaliditāti, savukārt suns pavadonis sniedz atbalstu tikai personām ar redzes traucējumiem. No Regulas satura neizriet, ka tikai personām ar redzes traucējumiem būtu jānodrošina suņa pavadona klātbūtne, bet citu servisa suņu klātbūtne nav vēlama. Gluži pretēji, Regulas mērķis ir ļaut jebkurai personai ar invaliditāti piekļuvi

³⁸ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

³⁹ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

⁴⁰ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

⁴¹ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

⁴² [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., 7.pants.](#)

⁴³ [Civil aviation Authority. CAP2241: EC Regulations 1107 interpretive guidelines. UK – EU Transition.](#)

⁴⁴ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., Angļu valoda.](#)

gaisa transporta pakalpojumiem vienlīdzīgi ar citiem pasažieriem bez jebkādiem ierobežojumiem.⁴⁵

Līdz ar to, lai nerastos pārpratumi praksē, ir nepieciešams pārskatīt Regulā izmantoto termina "assistance dog" tulkojumu latviešu valodā.

⁴⁵ European Commission. Commission staff working document. Interpretative Guidelines on the application of Regulation (EC) No 1107/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 concerning the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when travelling by air. 11.06.2012. Brussels.

2. Normatīvais regulējums un tiesības lidot ar servisa suņiem

ANO Konvencija nenoteic īpašu regulējumu, kas attiecas uz pieeju gaisa transportam, bet ANO Konvencijas 9.pants noteic vispārīgu pienākumu dalībvalstīm nodrošināt personām ar invaliditāti pieeju transportam kopumā. Minētais pienākums ir nodrošināms, lai personas ar invaliditāti varētu dzīvot neatkarīgi un pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā. Tāpat minētais pants paredz traucējošu šķēršļu un barjeru identificēšanu un likvidēšanu attiecībā uz pieejamību transportam.⁴⁶

Eiropas Savienība 2006.gadā pieņēma Regulu, kuras mērķis ir nodrošināt, ka personām ar invaliditāti ir tādas pašas tiesības uz brīvu pārvietošanos, brīvu izvēli un nediskrimināciju kā visiem pārējiem pilsoņiem, un šīs tiesības uz gaisa pārvadājumiem attiecas tāpat kā uz citām dzīves jomām.⁴⁷ Vienlaikus gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī ir īpaši noteikumi servisa suņiem, lai varētu izmantot Regulā noteiktās tiesības.

Personai ar invaliditāti, kas ceļo ar servisa suni, ir šādas tiesības:

- a) saņemt informāciju par servisa suņa lidošanas nosacījumiem. Gaisa pārvadātāja tīmekļa vietnē ir jābūt informācijai par servisa suņa lidošanas nosacījumiem⁴⁸;
- b) piekļūt servisa suņu atvieglošanās vietai. Lidostā ir jābūt izveidotai vietai, kur servisa suns (servisa dzīvnieki)⁴⁹ var atviegloties. Šīs vietas atrodas īpašā zonā, ko var izmantot savienoto lidojumu gadījumos. Zonai ir jābūt norobežotai ar žogu, vēlams ar zāli vai granti (ideālā gadījumā ar vairākiem seguma veidiem), ir jābūt pieejamiem plastmasas maisiņiem, kā arī atkritumu urnai, kur tos izmest.⁵⁰
- c) saņemt palīdzību, ja tāda ir nepieciešama, lidostā,⁵¹ īpaši, ja ir ilga kavēšanās, lidojuma atcelšana vai citas izņēmuma situācijas (ja sunim ir nepieciešams dzert, ēst, skriet).⁵²

⁴⁶ [ANO Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām. Pieņemts 13.12.2006, pievienošanās 01.03.2010, stājas spēkā 31.03.2010., 9.pants.](#)

⁴⁷ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., Preambula 1.punkts.](#)

⁴⁸ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19.,](#)

⁴⁹ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵⁰ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵¹ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., I pielikums.](#)

⁵² [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

d) servisa suns var lidot lidmašīnas salonā bez papildus maksas kopā ar personu ar invaliditāti.⁵³ Ir iespējama papildus samaksa (atkarīgs no gaisa pārvadātāja), ja dzīvniekam ir nepieciešama īpašs sēdekļs.⁵⁴

e) saņemt servisa sunim pietiekamu vietu lidmašīnas salonā. Lidojot salonā, servisa sunim ir jānodrošina pietiekami liela vieta, lai tas varētu būt uz grīdas blakus pasažiera vietai, ievērojot drošības noteikumus, kā arī nodrošinot iespēju sunim pildīt savus pienākumus lidojuma laikā, ja nepieciešams.⁵⁵ Vietas lielums nozīmē, ka servisa suns vai kāda tā ķermeņa daļa neatrodas salona ejā, suns nav saspīests vai tam nav jāguļ uz pasažiera kājām.⁵⁶

Lai servisa suns varētu izmantot tiesības lidot, ir jāizpilda šādi pienākumi:

a) servisa suns lidmašīnas salonā neapdraud lidojuma drošību;⁵⁷

b) servisa suns nav drauds citiem pasažieriem;⁵⁸

c) attiecībā uz servisa suni ir ievērotas veselības un higiēnas prasības;⁵⁹ Minētais izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes regulas Nr.998/2003, nosakot, ka servisa sunim ir jābūt attiecīgiem dokumentiem (pasei un informācijai par vakcināciju).

d) servisa suns ir apmācīts un sertificēts;⁶⁰

e) vismaz 48 stundas pirms paziņotā izlidošanas laika ir jāinformē gaisa pārvadātājs, tā aģents vai ceļojuma rīkotājs par servisa suņa klātbūtni.⁶¹

Salīdzinot noteikumus, kas attiecas uz servisa suņiem un mājas (istabas) dzīvniekiem, mājas dzīvnieku gadījumā gaisa pārvadātājs var noteikt, kādus mājas dzīvniekus pārvadā, piemēram, Airbaltic pārvadā kaķus un suņus gan kā rokas bagāžu, gan kā kravu.⁶² Tāpat kā servisa suņu gadījumā, gaisa pārvadātājs ir jāinformē par mājdzīvnieka klātbūtni, tomēr šajā gadījumā informāciju ir pienākums sniegt jau pērkot

⁵³ [COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Interpretative Guidelines on the application of Regulation \(EC\) N° 1107/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 concerning the rights of disabled persons and persons with reduced mobility when travelling by air.](#)

⁵⁴ [European Civil aviation conference. ECAC policu statement in the field of civil aviation facilitation. ECAC.CEAC Doc.30. 12th edition/ May 2018 – Amendment No.5.](#)

⁵⁵ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵⁶ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵⁷ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵⁸ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁵⁹ [Manual on Access to Air Transport by Persons with Disabilities. International Civil Aviation Organization. 2013.](#)

⁶⁰ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19.,](#)

⁶¹ [Eiropas Parlamenta un Padomes regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu. 7.pants.](#)

⁶² [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

bijeti.⁶³ Dzīvniekam ir jābūt saviem dokumentiem, tai skaitā informācijai par vakcināciju.⁶⁴ Arī mājas dzīvnieki nedrīkst būt agresīvi un apdraudēt lidojuma un citu pasažieru drošību.⁶⁵ Atšķirībā no servisa suņiem, tikai maza izmēra suņi un kaķi var lidot salonā, turklāt tiem visu laiku ir jāatrodas pārvadāšanas somā vai konteinerā, kuram ir jāatbilst konkrētam izmēram. Savukārt lielāka izmēra mājas dzīvnieki lido kā krava.⁶⁶ Atšķirībā no servisa suņiem par mājdzīvnieku pārvadāšanu ir jāmaksā.⁶⁷ Līdz ar to var secināt, ka atšķirības gaisa pārvadājumos starp servisa suņiem un mājdzīvniekiem ir ievērojamas, attiecīgi servisa suņiem nodrošinot labvēlīgāku attieksmi.

Tā kā Regula uzliek pienākumu gaisa pārvadātājiem informēt par nosacījumiem, kas jāizpilda, lai servisa suns varētu lidot, turpmāk tekstā tiks izvērtēta vienīgā Latvijas gaisa pārvadātāja sniegtā informācija. AirBaltic tīmekļa vietnē ir izveidota sadaļa par pasažieru ar īpašām vajadzībām tiesībām. Tīmekļa vietnē ir ievietota informācija par institūciju, kurai var iesniegt sūdzības strīda gadījumā, t.i., Aģentūru.⁶⁸ Tīmekļa vietnē ir norāde par nepieciešamību informēt vismaz 48 stundas pirms lidojuma, ja pasažierim būs nepieciešama palīdzība, ja pasažieris ceļo kopā ar atzītu dzīvnieku – pavadoni, piemēram, suni. Tīmekļa vietnē ir norāde uz procesu, kādā servisa suns var ceļot, t.i., bez maksas, bez svara ierobežojuma, dzīvnieka atrašanās vieta salonā un uzvedība.⁶⁹

Tīmekļa vietnē ir norāde, ka emocionālā atbalsta dzīvnieki AirBaltic lidojumos netiek pārvadāti. Tāpat ir norāde, ka atsevišķās valstīs ir aizliegts braukt cauri vai iebraukt ar dzīvniekiem, ieskaitot suņus - pavadonius, vienlaikus sniedzot informāciju, kur var iegūt papildus informāciju, lai precizētu valstis ar ierobežojumiem.

Tīmekļa vietnē tiek lietots termins “dzīvnieks – pavadonis”, kas pēc būtības norāda, ka atbalsta sniedzējs var būt jebkurš dzīvnieks, ne tikai suns, kā arī norāda uz terminu pavadonis, kas vairāk atbilst personu ar redzes traucējumu vajadzībām, nevis Regulas angļu valodas versijā lietotajam terminam. AirBaltic vēstulē tiesībsargam norādīja, ka pārvadā arī servisa suņus. Ir nepieciešams norādīt, ka pēc būtības Regula paredz servisa suņu pārvadāšanu, nevis suņa – pavadona pārvadāšanu. Līdz ar to terminoloģijas pareiza izpratne ir īpaši svarīga. Tādējādi minēto terminoloģiju būtu nepieciešams precizēt, lai izvairītos no problēmsituācijām praksē.

2.1. Atzīts servisa suns

Kā jau iepriekš tika minēts, ne visi atbalsta suņi ir uzskatāmi par servisa suņiem, līdz ar to tiesības ceļot atbilstoši Regulai ir attiecināmas uz konkrētiem suņiem. Regula

⁶³ [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

⁶⁴ [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

⁶⁵ [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

⁶⁶ [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

⁶⁷ [Airbaltic. Dzīvnieku pārvadāšana.](#)

⁶⁸ [AirBaltic. Pasažieri ar īpašām vajadzībām.](#)

⁶⁹ [AirBaltic. Pasažieri ar īpašām vajadzībām.](#)

vairākkārt lieto terminu “īpaši apmācīti” vai “atzīti” suņi.⁷⁰ Līdz ar to tā noteic, ka servisa suņiem var būt Regulā noteiktās tiesības, ja tie ir atbilstoši sertificēti, tai skaitā, apmācīti, lai neradītu drošības riskus lidojumā. Servisa suņiem ir jāuzvedas mierīgi, jāklausa komandām, tie nedrīkst ietekmēties no citu pasažieru klātbūtnes. To vislabāk var iemācīties mācībās, kas ir domātas šiem dzīvniekiem.

Vienlaikus ir norādāms, ka ir cilvēki, kas vēlas servisa suņiem paredzētās tiesības izmantot pretēji labai ticībai un vēršas biedrībā, lai mājdzīvniekus kvalificētu kā emocionālos atbalsta dzīvniekus, tādējādi cerot, ka Regulas nosacījumi attieksies arī uz mājas (istabas) dzīvniekiem. Līdz ar to ir pamatota Regulas prasība uzrādīt dokumentu, kas apliecina servisa suņa statusu.

Vienlaikus ir jāuzsver, ka gaisa transports pārsvarā nozīmē ceļošanu starp dažādām valstīm, kas nozīmē, ka suņiem var būt izsniegti dažādu valstu sertifikāti. Tāpat iepriekšējā nodaļā tika norādīts, ka gan Vadlīnijas, gan Dokuments Nr.30 paredz nacionālo regulējumu attiecībā uz servisa suņu veidiem, nevis definē terminu “servisa suns” un tā veidus reģionālā vai starptautiskā līmenī. Tādējādi var rasties situācijas, ka ES gaisa pārvadātājiem ir dažāda prakse attiecībā uz servisa suņu dokumentu pieņemšanu vai noraidīšanu. Pamatojoties uz biedrības novērojumiem, Lufthansa pieņem jebkuru sertifikātu, kurš apstiprina dzīvnieka gatavību būt par atbalstu. Wizzair tas var būt atkarīgs no darbinieka izpratnes par servisa suņiem. Ryanair pieprasa servisa suņa skolas reģistrāciju International Guide Dog Federācijā vai Assistance Dogs International, kā arī dzīvnieka veselības karti, lai servisa suns varētu atrasties lidmašīnas salonā.⁷¹ Tātad ir gaisa pārvadātāji, kas prasa servisa suņu skolas dalību starptautiskās organizācijās, lai servisa suns varētu lidot.⁷² Tāpat ir gaisa pārvadātāji, kas prasa tikai sertifikātu un nepieciešamos dokumentus atbilstoši konkrētu valstu normatīvajam regulējumam, bet netiek īpaši uzsvērtā servisa suņa skolas dalība starptautiskajās organizācijās.⁷³ Līdz ar to prakse ES ietvaros ir ļoti dažāda, un kā tas iepriekš tika norādīts, tad tas ir radījis problēmas cilvēkiem ar invaliditāti ceļot.

AirBaltic tīmekļa vietnē ir norādīts uz šāda dokumenta kopiju⁷⁴, kas ir jāuzrāda, lai apliecinātu, ka dzīvnieks ir apmācīts pavadona funkciju veikšanai:

- a) dzīvnieku pavadonu skolas izsniegts sertifikāts ar pārbaudāmu dokumenta reģistrācijas numuru,
- b) skolai ir jābūt akreditētai kādā no četrām Eiropas vai pasaules līmeņa organizācijām – Assistance Dogs International, Assistance Dogs Europe, International Guide Dog Federation, European Guide Dog Federation.

⁷⁰ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., 7.pants.](#)

⁷¹ [Ryanair.](#)

⁷² [Ryanair. Specific guidelines for guide/assistance dog travelling on Intra EU/ EEA flights.](#)

⁷³ [Wizzair. Travelling with guide and assistance dog.](#)

⁷⁴ [AirBaltic. Pasažieri ar īpašām vajadzībām. Dzīvnieki – pavadoni.](#)

c) Latvijas iedzīvotājiem ir jāuzrāda Lauksaimniecības datu centra izsniegta apliecība, ka dzīvnieku var izmantot kā pavadoni.

Tātad Latvijas gadījumā Latvijas iedzīvotājam, kuru servisa suns ir reģistrēts Latvijā, lidojot ar AirBaltic, būtu pietiekami uzrādīt Lauksaimniecības datu centra izsniegto apliecību. Tomēr ir iespējama strīdus situācija, ja servisa suns ir reģistrēts citā valstī, un dzīvnieku skola, kas ir izdevusi sertifikātu, nav akreditēta starptautiski.

Biedrība, attiecībā par starptautisko akreditāciju, norāda uz šādiem ierobežojumiem, lai varētu iestāties kādā no starptautiskajām vai reģionālajām organizācijām:

- a) strikta nosacījumu izpilde;
- b) dalības maksa;
- c) ir jābūt biznesa plānam.

Biedrība vērsa uzmanību, ka tā darbojas uz ziedojumu pamata, līdz ar to nevar brīvi plānot savu budžetu uz nākotni un veidot biznesa plānu. Tādejādi tās iespējas iestāties kādā no šīm organizācijām ir visai ierobežotas, lai arī biedrības suņi tiek apmācīti pēc minēto organizāciju kritērijiem. Citu līdzvērtīgu biedrību, kas veiktu servisa suņu sagatavošanu, Latvijā nav.

Līdz ar to praksē var pastāvēt situācija, ka ne visas skolas, kas veic servisa suņu sagatavošanu, ir konkrēto starptautisko organizāciju biedri, tomēr skolu sagatavotie servisa suņi atbilst visiem priekšnosacījumiem par to, kā servisa suņiem būtu jāuzvedas lidmašīnas salonā.

AirBaltic papildus norādīja, ja saņem sertifikātus no skolām, kas nav akreditētas kādā no augstākminētajām organizācijām, tiek veiktas papildu pārbaudes, lai pārliecinātos, vai attiecīgajai iestādei ir tiesības izsniegt dzīvnieku-pavadoņu sertifikātus. Akreditācijas trūkumus kādā no augstākminētajām organizācijām automātiski nenožīmē, ka dzīvnieka pavadoņa pārvadāšana tiks atteikta. Jebkuru neskaidrību gadījumā, AirBaltic sazinās ar pasažieri, kurš pieteicis pakalpojumu, un lūdz sniegt papildu informāciju.

Līdz ar to vitāli ir nepieciešamas diskusijas par to, kādi sertifikāti ietilpst terminā “atzīts suns”. Ir nepieciešams norādīt, ka dažādu valstu dokumentu saskaņošana nevar notikt vienas valsts ietvaros, tam ir nepieciešama diskusija un vienošanās starp iesaistītajām valstīm. Pamatojoties uz Aģentūras sniegto informāciju, Aģentūra jau 2022.gadā ir iniciējusi šādu diskusiju Eiropas līmenī, attiecīgi ir tikusi izveidota speciāla darba grupa. Līdz ar to, kamēr darba grupa nav vienojusies par konkrētu risinājumu, var būt situācijas, ka dažādi ES gaisa pārvadātāji īsteno atšķirīgu politiku attiecībā uz servisa suņu dokumentiem, kas tiek/ netiek pieņemti, lai persona ar invaliditāti varētu lidot kopā ar savu servisa suni.

2.2.Lidsabiedrības darbinieku apmācības par personu ar invaliditāti tiesībām

Regulas 11. pants uzliek pienākumu gaisa pārvadātājiem un lidostas vadības dienestam nodrošināt apmācības par personu ar invaliditāti vajadzībām saviem darbiniekiem, apakšuzņēmēju darbiniekiem, kuri nepastarpināti sniedz palīdzību personām ar invaliditāti; visiem lidostas darbiniekiem, kuri ir tiešā saskarsmē ar ceļotājiem, kā arī jaunajiem darbiniekiem.

AirBaltic nodrošina trīs darbinieku grupu apmācības:

	Zvanu centra un biļešu kases darbinieki	Pasažieru virszemes apkalpošanas aģenti	Lidojuma apkalpes personāls
Mācību saturs	Kā rezervācijas sistēmā rezervēt pasažierim nepieciešamos servissus.	Pasažieru reģistrācija lidojumiem, pie iekāpšanas vārtiem. Par personu fizisko, garīgo, kognitīvo, emocionālo, attīstības u.c. invaliditāti.	Personas ar dažādiem fiziskās mobilitātes ierobežojumiem; personas ar redzes vai dzirdes traucējumiem; personas, kurām ir traucētas vai novēlotas saziņas spējas; personas ar psihiskajām slimībām. Informācija par servisa suņu veidiem, atšķirībām funkcijās un to nozīmi īpašnieka dzīvē, spēja autonomi pārvietoties un efektīvi sadarboties.
Kas veic apmācības?	AirBaltic Zvanu centra un biļešu kases instruktori	Lidosta	Sertificēti AirBaltic Persons with reduced mobility (PRM) instruktori. Instruktori iziet pirmreizējās mācības un reizi divos gados iziet atkārtotās mācības, kurās piedalās Invalīdu un viņu draugu apvienība "Apeirons" un citu nozares ekspertu pārstāvji. Pēdējās apmācības

			2023.gada 28.februārī. Atkārtoto mācību beigās PRM instruktori kārtu rakstisku pārbaudes eksāmeni
Apmācību biežums		Ik pa diviem gadiem. Tiek izsniegts sertifikāts.	Jaunie apkalpes darbinieki sākotnējo apmācību laikā iziet pilnu PRM mācību kursu (teorija un prakse). Pēc tam, reizi 12 mēnešos, notiek atkārtotās mācības, kurās teorētiskais mācību bloks ir identisks sākotnējām apmācībām, bet bez praktiskajiem uzdevumiem klātienē.

Lidosta nodrošina apmācības par personu ar invaliditāti vajadzībām piecām darbinieku kategorijām:

- a) personālam, kurš sniedz tiešos pakalpojumus cilvēkiem ar invaliditāti un ierobežotām pārvietošanās spējām;
- b) lidostu apakšuzņēmēju un valsts tiesībsargājošo struktūru personālam, kuriem ir tiešā saskarsme ar ceļotājiem;
- c) personālam, kuru pienākumos ietilpst bagāžas komplektēšana, iekraušana un izkraušana gaisa kuģī, apkalpošanas procesu uzraudzība;
- d) lidostu virszemes apkalpošanas personālam, kas veic pasažieru apkalpošanu;
- e) lidostu personām, kas veic drošības pārbaudes.

Lidostas darbiniekiem apmācībās tiek nodrošināta šāda informācija par personu ar invaliditāti vajadzībām:

- a) Regulas obligāto prasību, pienākumu un PRM pasažieru tiesību skaidrošana darbiniekiem;
- b) darbinieku apmācība par pareizu komunikāciju ar PRM pasažieriem;
- c) norādījumi par PRM pasažieru diskriminācijas novēršanu, jautājumi par nediskrimināciju, pārvietošanās brīvību un izvēles brīvību, atrodoties Lidostā;

d) darbinieku izpratnes veicināšana par invaliditāti, kā arī apmācība par t.s. “neredzamo invaliditāti” ar iespējamām saistītām slimībām.

Lidostā ir atsevišķa struktūrvienība, kuras vienīgais uzdevums ir PRM pasažieru apkalpošanas nodrošināšana. Tajā strādā 28 kvalificēti darbinieki. Papildus iepriekš norādītajai informācijai, šie darbinieki saņem obligātās praktiskās apmācības darbam ar PRM pasažieriem, neredzīgu cilvēku apkalpošanu un pavadīšanu, kinētiku (pareiza smagumu pārvietošana un daļēji vai pilnībā paralizētu cilvēku celšanu – iecelšanu/izcelšanu gaisa kuģī) un citu praktisko informāciju, kas nepieciešama, strādājot tiešā kontaktā ar pasažieriem ar funkcionāliem traucējumiem. Lidosta savās apmācībās iekļauj vispārīgu informāciju par biežāk sastopamākajiem invaliditātes veidiem, lai PRM grupas darbinieki būtu gatavo specifisku pakalpojumu sniegšanai un nodrošinātu nepieciešamo atbalstu konkrētam pasažierim.

Aģentūra regulāri organizē Lidostas PRM pasažieru apkalpošanas un saistītās infrastruktūras auditus (inspekcijas). Pēdējais ikgadējais audits notika 2023.gada 10.maijā, kuras laikā tika auditēti arī Lidostas organizētie PRM apmācības kursi. Inspekcijas rezultātā netika konstatētas atkāpes no Regulas prasību izpildes.

Regula un Dokuments Nr. 30 paredz, ka darbiniekiem ir jāskaidro par atzītiem servisa suņiem un to veidiem (tādi ES ir 4, ASV – 5). Informācija par suņiem - pavadoņiem ir iekļauta apmācību programmā. Apmācībās tiek stāstīts par visiem suņu – pavadoņu veidiem, kā arī tiek demonstrēts video par suņu lomu cilvēka ar invaliditāti dzīvē. Lidostas personāls, kas tieši iesaistīti pasažieru vai to bagāžas apkalpošanā, tiek apmācīti vienu reizi divos gados, bet PRM apkalpošanas grupai mācības notiek vienu reizi gadā.

PRM apmācību Lidostā strādājošo uzņēmumu darbiniekiem var veikt jebkurš sertificēts PRM instruktors. Lidostas darbinieku PRM apmācību veic Lidostas PRM instruktori. Šie instruktori ir apmācīti Eiropā atzītos apmācību uzņēmumos. Lidosta arī cieši sadarbojas ar personu ar invaliditāti organizācijām Latvijā (“Apeirons”, “Sustento”, Latvijas Autisma apvienību, Liepājas neredzīgo biedrību, u.c.) gan apmācību programmu izveides procesā, gan arī konsultējoties par nākotnes lidostas infrastruktūras piemērotību PRM pasažieriem. Lidosta, sadarbībā ar Lidostas lietotāju komiteju ir izstrādājusi PRM kvalitātes standartu. Lidosta ir saņēmusi vairākas pateicības un apbalvojumus par Regulas un Dokumenta Nr.30 prasību ieviešanu un nodrošināšanu, kā arī ir saņemta atzinība no Latvijas Autisma apvienības par labās prakses nodrošināšanu autisma jomā un iekļaujošas vides veidošanu pasažieriem ar funkcionāliem traucējumiem.

Kopumā var secināt, ka Airbaltic nodrošina trīs darbinieku kategoriju apmācības par PRM jautājumiem, savukārt Lidosta piecas. Visās apmācībās ir iekļauta informācija par servisa suņiem. Apmācības tiek nodrošinātas gan jaunajiem darbiniekiem, gan esošajiem darbiniekiem. Apmācības mēdz notikt regulāri. Tās ir gan teorētiskas, gan praktiskas. Covid-19 pandēmijas laikā teorētisko mācību process PRM mācībām netika ietekmēts. Ierobežojumu dēļ nenotika šo mācību praktiskā daļa – darbs ar personām

ar redzes vai dzirdes traucējumiem lidojuma laikā. Ja tas bija iespējams darbinieka darba specifikas ietvaros, tad notika arī praktiskās apmācības atbilstoši Covid-19 ierobežojumiem (attiecīgā darbinieka darba vietā). Ir pozitīvi vērtējams, ka apmācību satura veidošanā tiek iesaistītas arī dažādas personu ar invaliditāti organizācijas. Lidosta ir izstrādājusi PRM kvalitātes standartu. Lidostā ir izveidota atsevišķa struktūrvienība tieši PRM apkalpošanai. Lidosta ir saņēmusi gan reģionālus, gan nacionāla līmeņa atzinības par personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanu.

No AirBaltic iesniegtās informācijas nevar secināt, vai apmācības tiek nodrošinātas arī administratīvajiem darbiniekiem, piemēram, juristiem. Ņemot vērā, ka starpgadījums 2023. gada vasarā radās tieši līgumu starp diviem gaisa pārvadātājiem kļūdas dēļ, būtu nepieciešams nodrošināt apmācības arī administratīvā sektora darbiniekiem, lai izvairītos no kļūdām nākotnē.

3. Tiesību aizsardzības mehānisms

Dalībvalstīm ir jānoteic iestāde, kas atbild par Regulas izpildi.⁷⁵ Izpilde attiecas uz lidojumiem no lidostām, kuras atrodas konkrētās dalībvalsts teritorijā, un lidojumiem uz šādām lidostām.⁷⁶ Atbildīgajai iestādei, ja nepieciešams, ir jāveic pasākumi, lai nodrošinātu personu ar invaliditāti tiesības Regulas tvērumā. Latvijā kā atbildīgā iestāde ir noteikta Aģentūra.

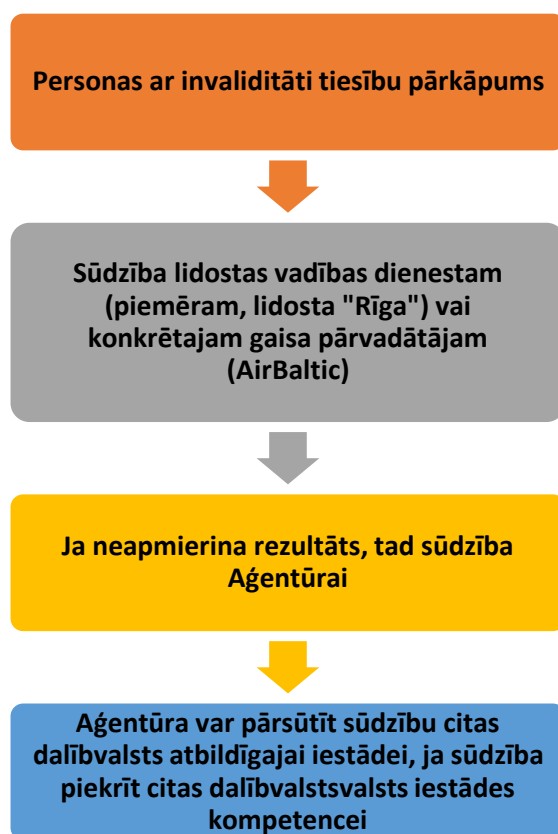
Aģentūras darbinieki netiek apmācīti par personu ar invaliditāti tiesību jautājumiem, jo darbinieki nenonāk saskarsmē ar personām ar invaliditāti. Vienlaikus Aģentūras darbinieki, kas izskata iespējamus normatīvo aktu pārkāpumus, ir iepriekš strādājuši gaisa pārvadātāju uzņēmumos, līdz ar to ir iepriekš tikuši apmācīti par personu ar invaliditāti vajadzībām.⁷⁷

⁷⁵ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., 14.pants.](#)

⁷⁶ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., 14.pants.](#)

⁷⁷ Intervija ar Aģentūru 2023.gada 25.augustā.

Sūdzību procedūra, pamatojoties uz Regulas nosacījumiem, Latvijā ir šāda.

Aģentūras praksē līdz šim nav bijuši daudz gadījumu, kad būtu skatīti iespējami Regulas pārkāpumi. Tomēr abos gadījumos, kad Aģentūras redzes lokā ir nonākusi informācija par pārkāpumiem, Aģentūra ir rīkojusies aktīvi. Piemēram, 2022.gada situācijas rezultātā Aģentūra ir aktualizējusi problemātiku Eiropas līmenī, panākot darba grupas apakšgrupas izveidi, kas izskatītu jautājumu par servisa suņu dokumentāciju.

Savukārt 2023.gada konfliktsituācijas ietvaros Aģentūra informēja Rumānijas atbildīgo iestādi par tās pārziņā esošas gaisa pārvadātāju, kas nenodrošina Regulas prasības, tāpat arī AirBaltic pārskatīja savus esošos līgumus ar citiem gaisa pārvadātājiem, ar kuriem tiek nodrošināta sadarbība, lai līdzīgi gadījumi neatkārtotos.

Līdz ar to tiesībsarga ieskatā Regulas atbildīgā institūcija līdz šim ir darbojusies atbilstoši, lai uzlabotu situāciju, tai skaitā aktualizējot problemātiku ārpus Latvijas robežām, ja to pieprasa situācija. Ir pozitīvi vērtējams, ka arī AirBaltic pēc informācijas saņemšanas ir veicis uzlabojumus savos procesos. Tādejādi var secināt, ka atbildīgā institūcija darbojas atbilstoši Regulā noteiktajam un, tās darbība nav formāla.

4. Sankcijas

Regulas 16.pants noteic, ka dalībvalstīm ir jāparedz noteikumi par sankcijām, kas piemērojami par Regulas pārkāpumiem. Šīm sankcijām ir jābūt efektīvām, samērīgām un atturošām.⁷⁸

“Lai sankcijas būtu efektīvas, tām ir jāsasniedz vēlams rezultāts; lai tās būtu samērīgas, tām atbilstoši jāatspoguļo zaudējuma un/vai kaitējuma smagums, raksturs un apjoms; un, lai sankcijas būtu preventīvas, tām ir jāattur no turpmākas diskriminācijas.”⁷⁹ Vienlaikus tiek norādīts, ja nav efektīvs, vienkāršs un ātrs piemērošanas mehānisms, tad sankcijas neatbildīs nevienam no šiem kritērijiem.⁸⁰ Tāpat ir svarīgi saprast, kā izpratnē sankcijas būs efektīvas, samērīgas un atturošas⁸¹ – cietušās personas, institūcijas, kas piemēro sodu, vai iespējamā tiesību pārkāpēja?

Eiropas Komisija savulaik ir izteikusi kritiku Regulas ieviešanā par sankcijām dalībvalstīs, norādot, ka sankciju apjoms dalībvalstīs ir ļoti dažāds. Ir tādas, kurās sankcijas nepārsniedza 1000 euro, savukārt citur maksimālais sankciju lielums bija 4,5 miljoni euro, ir valstis, kurās sankciju apmērs tika aprēķināts saskaņā ar gaisa pārvadātāja apgrozījumu, ir valstis, kurās par pārkāpumu bija iespējams piemērot cietumsodu.⁸² Vienlaikus tika norādīts uz problēmām sankciju piemērošanā, piemēram, pat ja sankcijas ir noteiktas normatīvajā regulējumā, tad tās netiek piemērotas praksē.⁸³ Dažkārt sankciju piemērošanu var ietekmēt apstākļi, ka gaisa pārvadātājs ir reģistrēts citā valstī.⁸⁴

Likuma “Par aviāciju” 120.panta trešā daļa paredz, ka par personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām normatīvajos aktos noteikto tiesību pārkāpšanu attiecībā uz gaisa pārvadājumu pakalpojumu izmantošanu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu juridiskajām personām no deviņdesmit līdz sešsimt naudas soda vienībām.⁸⁵ Administratīvās atbildības likuma 16.panta otrā daļa noteic, ka viena naudas soda vienība ir pieci euro.⁸⁶ Tātad par Regulas pārkāpumu juridiska persona var tikt sodīta ar naudas sodu no 450 euro līdz 3000 euro. Tiesībsargs vērs uzmanību, ka vienas AirBaltic biļetes cena var būt tuvu 400 eur,⁸⁷ līdz ar to nerodas pārliecība, ka minimālā sankcija varētu būt efektīva vai atturoša.

⁷⁸ [Eiropas Parlamenta un Padomes Regula \(EK\) Nr.1107/2006 \(2006.gada 5.jūlijs\) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu., JO L204, 26.07.2006, p.-19., 16.pants.](#)

⁷⁹ [ECJ case law on effective, proportionate and dissuasive remedies. Tobler Christa.](#)

⁸⁰ [ECJ case law on effective, proportionate and dissuasive remedies. Tobler Christa.](#)

⁸¹ [ECJ case law on effective, proportionate and dissuasive remedies. Tobler Christa.](#)

⁸² [Evaluation of Regulation 1107/2006. Final report. June 2010. Prepared for European Commission.](#)

⁸³ [Evaluation of Regulation 1107/2006. Final report. June 2010. Prepared for European Commission.](#)

⁸⁴ [Evaluation of Regulation 1107/2006. Final report. June 2010. Prepared for European Commission.](#)

⁸⁵ [Likums “Par aviāciju”. Pieņemts 05.10.1994, stājas spēkā 03.11.1994., 120.pants.](#)

⁸⁶ [Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018, stājas spēkā 01.07.2020., 16.panta ceturtā daļa.](#)

⁸⁷ [AirBaltic.](#)

Maksimālais sods juridiskām personām var būt 4000 naudas soda vienības (tātad 20 000 euro) vai arī lielāks, ja šāda nepieciešamība ir noteikta Latvijas Republikai saistošā starptautiskajā tiesību aktā.⁸⁸ Administratīvās atbildības likuma grozījumi⁸⁹ paredz, ka sodu par pārkāpumiem aviācijas nozarē varēs noteikt lielāku nekā iepriekš minēto maksimālo sodu, ņemot vērā procentuāli no finanšu darījuma vērtības vai iepriekšējā pārskata gada neta apgrozījuma vai apgrozījuma. Tomēr minētie grozījumi nedefinē, ka plānots veikt izmaiņas, kas attiecas uz pārkāpumiem pret pasažieriem ar invaliditāti.⁹⁰

Saskaņā ar likuma "Par aviāciju" 125.panta pirmā daļa noteic, ka Aģentūra veic administratīvo pārkāpuma procesu, ja tiek pārkāptas Regulā noteiktās personu ar invaliditāti tiesības.

Līdz šim Aģentūra nav piemērojusi sodu, jo personu ar invaliditāti tiesību pārkāpumi netiek bieži konstatēti, turklāt visas problēmsituācijas parasti tiek atrisinātas sarunu ceļā. Aģentūras mērķis ir nodrošināt, lai pārkāpums tiktu novērsts un nākotnē vairāk neatkārtotos, nevis tikai sodīt gaisa pārvadātāju. Aģentūra uzsvēra, ka gaisa pārvadātāju jomā ir detalizēti noteikumi, gaisa pārvadātāji precīzi ievēro visas prasības, un ļaunprātīgi pārkāpumi no gaisa pārvadātāju puses nav ierasti, jo civilās aviācijas nozares pamatā ir drošība.⁹¹

Aģentūra var sodīt arī citu valstu gaisa pārvadātājus, ja tas nepieciešams. Aģentūra norādīja, ka Regula nedefinē neatbilstību līmeņus, līdz ar to, veicot inspekcijas, Aģentūra, vairāk izmantot Dokumentu Nr.30 un attiecīgi katrā inspekcijā individuāli izvērtē, cik nopietns ir pārkāpums. Var norādīt, ka vienotu kritēriju trūkums Regulas tvērumā, var radīt situācijas, ka dažādās valstīs tiek īstenota atšķirīga prakse, identificējot trūkumus personu ar invaliditāti vajadzību nodrošināšanā.

Tiesībsarga rīcībā nav tiesu prakses, ja gaisa pārvadātājs atsaka pakalpojumu servisa suņa dēļ. Tomēr ir pieejama informācija par citu ES nacionālo tiesu praksi, ja tiek atteikts pakalpojums personai ar kustību traucējumiem. Piemēram, EasyJet par atteikumu nodrošināt pakalpojumu "drošības apsvērumu dēļ" personai ar kustību traucējumiem no Francijas lidostas tika sodīts ar 60 000 eur lielu sodu⁹² vai citā gadījumā ar 70 000 euro.⁹³

⁸⁸ [Administratīvās atbildības likums. Pieņemts 25.10.2018, stājas spēkā 01.07.2020., 16.pants.](#)

⁸⁹ [Grozījumi "Administratīvās atbildības likums." Stājas spēkā 09.11.2023.](#)

⁹⁰ [Likumprojekta "Grozījumi Administratīvās atbildības likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums. Ministru kabinets Nr. Nr. 23-TA-791.](#)

⁹¹ Intervija ar Aģentūru 2023.gada 25.augustā.

⁹² [European Disability Forum. Position paper on Air Passengers's rights for Persons with disabilities.](#)

⁹³ [European Disability Forum. Position paper on Air Passengers's rights for Persons with disabilities.](#)

Kopsavilkums

Izvērtējot saņemto informāciju var secināt, ka:

- a) ir nepieciešams papildināt terminoloģijas sarakstu latviešu valodā ar dažādiem darba suņu veidiem, kā piemēram, servisa suns, suns asistents un grozīt Regulā lietoto terminu “suns pavadonis.”
- b) ņemot vērā servisa suņu un dažādu citu atbalsta suņu personām ar invaliditāti dažādību un to, ka starptautiskais regulējums tieši tos nedefinē pastāv liela varbūtība, ka vienā valstī reģistrēts servisa suns var netikt atzīts par servisa suni citā valstī.
- c) dažādu valstu sertifikāti, kas tiek izsniegti servisa suņiem, rada un var radīt ierobežojumus ceļojot, īpaši, ja sertifikāta izsniedzēja organizācija nav starptautisko servisa suņu vai reģionālo servisa suņu biedrību biedre. Tas ir svarīgs aspekts, ko nevar risināt vienas valsts ietvaros. Līdz ar to ir pozitīvi vērtējama Aģentūras iniciatīva par minēto jautājumu diskutēt Eiropas līmenī.
- d) Airbaltic un Lidosta nodrošina savu darbinieku apmācības par suņiem pavadoniem, tai skaitā arī par personu ar invaliditāti vajadzībām.
- e) gan Aģentūra, gan Airbaltic reaģē, ja ir bijusi informācija par iespējamiem pārkāpumiem.
- f) sankcijas – Aģentūra primāri veicina pārkāpumu novēršanu un neatkārtoto izmantojot citus rīkus, nevis sodīšanu.

Rekomendācijas

- a) pārskatīt terminoloģiju, kas tiek lietota apzīmējot dažādus servisa suņu veidus, kā arī veikt labojumus Regulas latviešu valodas versijā terminu “suns pavadonis” aizstājot ar terminu “servisa suns”.
- b) Airbaltic savā tīmekļa vietnē aizstāt terminu “dzīvnieks – pavadonis” ar terminu “servisa suns” atbilstoši Regulā izmantojam terminam.
- c) Aģentūrai izvērtēt iespēju turpināt uzturēt diskusiju Eiropas līmenī par dažādu servisa suņu dokumentācijas vienādošanu, lai atvieglotu ceļošanas iespējas ar gaisa transportu personām ar invaliditāti.

Pielikums Nr.1 Intervija ar servisa suņu biedrību "Teodors"

1. Kādi servisa suņu veidi tiek sagatavoti Latvijā?
2. Vai visu servisa suņu veidi, kas tiek sagatavoti Latvijā, tiek arī sertificēti?
3. Vai biedrībai ir informācija par gadījumiem, kad ir bijuši sarežģījumi ceļot ar servisa suni ar AirBaltic, ja suns pavada neredzīgu cilvēku vai ja suns pavada cilvēku ar cita veida traucējumiem (t.i., cilvēkam nav redzes traucējumi)?
4. Vai biedrība kādreiz ir tikusi aicināta veikt AirBaltic vai lidosta "Rīga" darbinieku apmācības par servisa suņiem? Ja nē, vai Latvijā pastāv vēl kādas alternatīvas Jūsu biedrībai, kas varētu veikt mācības par servisa suņiem.

Pielikums Nr.2 Intervija ar VAS "Civilās aviācijas aģentūra"

1. Vai Aģentūras darbinieki tiek apmācīti par personu ar invaliditāti tiesībām? Kas veic šīs apmācības? Vai ir sagatavotas vadlīnijas? Vai mācību procesā tiek iesaistītas personu ar invaliditāti organizācijas?
2. Vai aģentūra var sodīt gaisa pārvadātājus atbilstoši Regulas 16.pantam un likumā "Par aviāciju" noteiktajām sankcijām?
3. Vai Aģentūra līdz šim ir piemērojusi sankcijas atbilstoši likuma "Par aviāciju" 120.panta trešajā daļā noteiktajam?
4. Kā sankcijas var tikt attiecinātas uz citu valstu gaisa pārvadātājiem, kas darbojas Latvijas Republikas teritorijā?